

УДК 81'42(73)

ТИПИ ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ МЕМОРАНДУМІВ БАРАКА ОБАМИ: СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ

Денисюк Ю. І.

Військовий коледж сержантського складу
Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

У статті увага зосереджена на розгляді структурних особливостей різних типів президентських меморандумів Барака Обами (2009 – 2015). Пропонується визначення типів президентського меморандуму як піджанру адміністративних наказів у складі президентського дискурсу. З опорою на аналіз структурних компонентів досліджуваних меморандумів обґрунтовується виокремлення меморандумів-настанов, меморандумів-рішень та меморандумів-несхваленень.

Ключові слова: президентський меморандум, президентський дискурс, адміністративні накази, структура, меморандум-настанова, меморандум-рішення, меморандум-несхвалення.

Денисюк Ю. И Типы президентских меморандумов Барака Обамы: структурные особенности. В статье внимание сосредоточено на рассмотрении структурных особенностей различных типов президентских меморандумов Барака Обамы (2009 – 2015). Предлагается определение президентского меморандума как поджанра административных приказов в составе президентского дискурса. Анализируются разновидности президентских меморандумов с точки зрения структурирования текста и предлагается их деление на меморандумы-директивы, меморандумы-решения и меморандумы-порицания.

Ключевые слова: президентский меморандум, президентский дискурс, административные приказы, структура, меморандум-директива, меморандум-решение, меморандум-порицание.

Denysiuk Y. I. Types of Barack Obama presidential memoranda: structural characteristics. The article devoted to the consideration of the structural features of different types of presidential memorandums of Barack Obama (2009-2015). Proposed a determination of presidential memorandum as a subgenre of administrative orders as a part of the presidential discourse. Analyzed varieties of presidential memorandums from the point of view of text structuring and proposed to divide them into memorandums-directives, memorandums-solutions and memorandums-disapproval.

Key words: presidential memorandum, presidential discourse, administrative orders, structure, memorandum-directive, memorandum-decision, memorandum-disapproval.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Вчення про жанри мовлення є сьогодні перспективним напрямом мовознавчих досліджень, який отримав назву жанрознавство (генристика, генологія). «Жанрове мислення» відносять до однієї з вагомих змін у мовознавстві кінця ХХ століття [6, 62–67]. Спільним переконанням авторів теоретичних праць із комунікативної лінгвістики є визнання прагматичної спрямованості мовлення, яка детермінує типові одиниці й категорії, якими послуговується мовець для досягнення бажаних результатів комунікації чи конкретного перлокутивного ефекту. Важливим компонентом спілкування є використання мовленнєвих жанрів – типізованих схем мовленнєвих дій, закріплених у суспільному обігу, що мають притаманну їм тематику, побудову та стилістичне забарвлення [2, 281]. Дослідники зазначають, що жанри мовлення мають універсальну природу й утворюють «дифузний комунікативний простір, у якому поєднуються мовні засоби спілкування і соціально вагомі форми

соціальної взаємодії» [5, 40]. М. Бахтін першим привернув увагу до того, що мовленнєвий жанр є формою організації мовленнєвого матеріалу, відом висловлювань, які породжуються на основі стійких відтворюваних моделей і структур у мовленнєвих ситуаціях, де є «стійкі, закріплені обставинами форми життєвого спілкування» [1, 256–257]. Сьогодні розуміння жанру як типової моделі породження тексту у типових ситуаціях стало засадничим у жанрознавчих дослідженнях. Відповідно, можна говорити про «самостійне існування» того чи іншого жанру, якщо в результаті аналізу мовленнєвого матеріалу встановлюється певний структурний інваріант (модель), який не співпадає з моделями уже відомих жанрів.

Мета цієї статті – виявити структурний інваріант президентських меморандумів та обґрунтувати, що вони становлять окремий жанр президентського дискурсу. **Завдання** дослідження – розглянути палітру усних та письмових текстів, які породжуються соціальним інститутом президента США, встановити місце меморандуму у цій палітрі та на основі аналізу структурної моделі президентських меморандумів Барака Обами (2009 – 2015 років) схарактеризувати їхню жанрову природу й виокремити їх типи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідники підкреслюють роль політичних інститутів влади як комунікативного посередника у соціальному регулюванні, який оперує текстами. Останні є основою функціонування таких інститутів, оскільки забезпечують соціальний примус у рамках виконання керівної ролі [3, 65]. Інститут у його мінімальній формі можна звести до різновиду усталеності, але «щоб усталеність групової діяльності перетворилась в узаконений соціальний інститут, їй потрібна паралельна чи підтримувальна (виділення М. Макарова) когнітивна усталеність, що формується і відтворюється в комунікативній діяльності» [4, 31].

Засадничим для цієї статті є переконання, що дискурс як інституційно модельована сутність допускає різні виміри, зокрема соціолінгвістичний і прагмалінгвістичний. Соціолінгвістичний опис дискурсу будується на основі виділення особистісно орієнтованого і статусно орієнтованого типів спілкування, а прагмалінгвістичний опис – на основі аналізу форм організації мовленнєвого матеріалу, зумовлених комунікативною спрямованістю дискурсу загалом та його окремих жанрів зокрема. Поняття «інституційний» стосовно дискурсу передбачає зв'язок із соціальним інститутом як відносно стійкою формою організації соціального життя. Інституційний дискурс відображає форми організації діяльності соціуму, і його жанри можна співвіднести з типовими моделями, якими послуговуються мовці для досягнення бажаних результатів комунікації.

Виклад основного матеріалу дослідження. У соціальному інституті державного управління США виокремлюється інститут президента, який породжує особливий підтип інституційного мегадис-

курсу – президентський дискурс (ПД). ПД відображає усталену систему статусно-рольових відносин, що склалися в комунікативному просторі соціального інституту президентської діяльності. Жанровій палітрі ПД притаманні такі характерні ознаки: 1) спрямованість текстів на внутрішнє/зовнішнє використання; 2) облігаторність/факультативність. Для визначення жанрової палітри ПД було використано класифікацію бібліотечного архіву університету штату Арізона, у якій виокремлюються прокламації та розпорядчі накази, адміністративні накази, реорганізаційні плани, президентські директиви, виконавчі угоди та інші види документів президента [7]. У Президентському архіві США президентські документи поділено на виконавчі накази, прокламації та адміністративні накази [8], а в Архіві бібліотеки університету Джейкоба Бернса – на розпорядчі накази, президентські рішення, директиви, листи, меморандуми, повідомлення, записки, прокламації, реорганізаційні плани, заяви, які подано на підпис, промови та офіційні повідомлення щодо сесії в конгресі [9]. З опорою на всі розглянуті вище архівні класифікації пропонується поділити жанри ПД на облігаторні (прокламації та розпорядчі накази, адміністративні накази, реорганізаційні плани, президентські директиви й виконавчі угоди) та факультативні (заяви, інтерв'ю, виступи, зустрічі, письмові звернення неофіційного характеру й телефонні розмови).

Президентські меморандуми (ПМ) належать до адміністративних наказів у складі ПД (Рис. 1).

ПМ як один із видів адміністративних наказів належить до найважливіших жанрів у складі ПД. Аналіз ПМ Барака Обами 2009 – 2015 років (за цей період було видано 467 меморандумів) (Табл. 1)

Адміністративні накази				
<i>повідомлення (message, notice)</i> письмове чи усне сповіщення президента	<i>меморандум (memorandum)</i> документ, у якому викладений фактичний, документальний чи юридичний бік якогось питання	<i>президентські рішення (determination)</i> результат вибору президента з кількох альтернатив, який фіксується письмово чи усно й містить програму дій для досягнення поставленої цілі	<i>лист (letter)</i> письмовий обмін інформацією президента	<i>оголошення висновків (fact sheet)</i> документ, що містить остаточний підсумок уповноваженої особи президента, зроблений на основі аналізу певних фактів

Рис. 1. Жанрова палітра адміністративних наказів у архівах США

Таблиця 1

Кількість ПМ Барака Обами, виданих у 2009 – 2015 роках

2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
66	70	84	83	50	44	70

засвідчує, що абсолютна більшість меморандумів мають чітку аналогічну структуру.

Нижче подано типовий зразок ПМ:

The White House

Office of the Press Secretary

For Immediate Release

April 13, 2015

Presidential Memorandum -- Delegation of Reporting Functions Specified in Section 1637(a) of the National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2015

MEMORANDUM FOR THE DIRECTOR OF NATIONAL INTELLIGENCE

SUBJECT: Delegation of Reporting Functions Specified in Section 1637(a) of the National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2015

By the authority vested in me as President by the Constitution and the laws of the United States of America, including section 301 of title 3, United States Code, I hereby delegate the reporting functions conferred upon the President by section 1637(a) of the National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2015 (Public Law 113-291) to the Director of National Intelligence.

You are authorized and directed to publish this memorandum in the Federal Register.

BARACK OBAMA

У верхній частині документа вказано місце видання меморандуму (Білий Дім, офіс прес-секретаря) та дата видання. Вагомість ПМ підсилюється вказівкою „For Immediate Release” (для невідкладного виконання), яку мають 90 відсотків проаналізованих текстів. Кожен ПМ має офіційну назву, яка відображає основну суть питання, якого торкається президент у цьому меморандумі. У наступному рядку вказується адресат, якому надсилається документ. Предмет меморандуму (Subject) дублює назву меморандуму. У базі даних ПМ Барака Обами такі меморандуми є найчисельнішими і зазвичай містять президентські настанови, спрямо-

вані до тих чи інших осіб чи відомств. В окремих випадках зустрічаємо у структурі додаткові елементи, як-от DETERMINATION чи DISSAPPROVAL, наприклад:

The White House

Office of the Press Secretary

For Immediate Release

December 30, 2009

Memorandum of Disapproval

The White House

Office of the Press Secretary

For Immediate Release

December 07, 2012

Presidential Memorandum -- **Presidential Determination** Pursuant to Section 1245 (d) (4) (B) and (C) of the National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2012

MEMORANDUM FOR THE SECRETARY OF STATE

THE SECRETARY OF THE TREASURY

THE SECRETARY OF ENERGY

SUBJECT: **Presidential Determination** Pursuant to Section 1245(d)(4)(B) and (C) of the National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2012

Враховуючи експліцитні вказівки на характер вмісту ПМ, які є у структурі досліджуваних текстів, поділимо їх на меморандуми-настанови, меморандуми-рішення та меморандуми-несхвалення (Рис. 2).

Основний текст ПМ є лаконічним. Його обсяг зазвичай становить 1-2 сторінки. У кінці президент ставить підпис: Barack Obama.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи, зазначимо, що виокремлення підтипів меморандумів, на основі структурних параметрів є лише початковим етапом аналізу цього мовленнєвого жанру. Перспективою дослідження вважаємо вивчення лінгвопрагматики жанру президентського меморандуму з урахуванням специфіки кожного підтипу та лексико-семантичний аналіз досліджуваних текстів.

Президентські меморандуми		
<p><i>меморандум-настанова</i> <i>memorandum-directive</i></p> <p>вказівки президента стосовно вирішення конкретного питання</p>	<p><i>меморандум - рішення</i> <i>memorandum-determination</i></p> <p>результат вибору президента з кількох альтернатив, який містить програму дій для досягнення поставленої цілі</p>	<p><i>меморандум-засудження</i> <i>memorandum of disapproval</i></p> <p>критичні зауваження президента стосовно дій певних осіб чи структур</p>

Рис. 2. Підтипи президентських меморандумів Барака Обами

ЛІТЕРАТУРА

1. Бахтин М. М. Проблема речевих жанрів / М. М. Бахтин // Естетика словесного творчства. – М. : Искусство, 1979. – С. 237–280.
 2. Бацевич Ф. С. Нариси з комунікативної лінгвістики : монографія / Ф. С. Бацевич. – Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 281 с.

3. Волков А. Г. Прагматика политического текста / А. Г. Волков. – Запорожье: Просвіта, 2003. – 112 с.
4. Макаров М. Л. Речевая коммуникация в группе: дискурсивное конструирование социальной идентичности / М. Л. Макаров ; под. общ. ред. Л. И. Гришаевой // Эссе о социальной власти языка. – Воронеж : Воронежский гос. ун-т, 2001. – С. 30–36.
5. Седов К. Ф. Психолингвистические аспекты изучения речевых жанров / К. Ф. Седов // Жанры речи. – Саратов: Колледж, 2002. – Вып. 3. – С. 40–52.
6. Шмелева Т. В. Жанроведение? Генристика? Генология? [Текст] / Т. В. Шмелева // Антология речевых жанров: повседневная коммуникация. – М. : Лабиринт, 2007. – С. 62–67.
7. Presidential Documents at Burns Law Library [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://law.gwu.libguides.com/presidentialsdocs>
8. Presidential Documents Guide [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.archives.gov/presidential-libraries/research/guide.html>
9. Presidential Documents [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://web.law.asu.edu/library/RossBlakleyLawLibrary/ResearchNow/ResearchGuides/PresidentialDocuments.aspx>
10. Research Presidential Materials [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.archives.gov/presidential-libraries/research/>